

Asia C-294/24 [Zadzhova]ⁱ

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

24.4.2024

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Rayonen sad Burgas (Burgasin piirituomioistuin, Bulgaria)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

24.4.2024

Pääasian kantaja:

”Vodosnabdyavane i kanalizatsia” EAD

Pääasian vastaaja:

ED

ⁱ Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa oikeudenkäynnin minkään asianosaisen todellista nimeä.

Pääasian kohde

Kanteessa vaaditaan toteamaan, että vastaaja on kantajalle velkaa 693,56 Bulgarian leviä (BGN), joka on toimitetusta, johdetusta ja käsitellystä vedestä maksettava summa, johon lisätään lakisääteinen korko kyseiselle summalle alkaen siitä päivästä, jona vaatimukset esitettiin tuomioistuimelle eli 27.10.2023, siihen saakka, kunnes velka on kokonaan maksettu, sekä 81,30 BGN viivästyskorvauksena ajalta 25.9.2021–24.10.2023.

Ennakkoratkaisupyyntö kohde ja oikeusperusta

Oikeudenkäyntiin sovelletaan siviiliprosessilain (Grazhdanski protsesualen kodeks) 628–633 §:ää yhdessä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 267 artiklan kanssa.

Ennakkoratkaisukysymys

Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että Vodossnabdyavane i kanalizatsia Burgasin (Burgasin vesihuolto ja viemärointi, jäljempänä Burgasin vesilaitos) yleisten sopimusehtojen 3[1] §:n 2 momentissa vahvistetun kaltainen ehto aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten yleisistä sopimusehdoista johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, kun otetaan huomioon, että näiden yleisten sopimusehtojen kyseisen ehdon mukaan Burgasin vesilaitoksen kuluttajille tuottamia palveluja koskevan saatavan perimiskelpoisuus tai saatavan vanhentumisajan alkaminen riippuu yksinomaan vesilaitoksen menettelystä laskua laadittaessa, vaikka se ei noudattaisi velvollisuuttaan noudattaa kuukausiperusteista laskutusta?

Unionin oikeuden säännökset ja oikeuskäytäntö, joihin asiassa viitataan

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY – 3 artiklan 1 kohta

Kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/83/EU – 1 artikla, 2 artiklan 1 alakohta, 3 ja 4 artikla

Sopimus Euroopan unionista – 19 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus – 169 artikla

Kansallinen lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö, joihin asiassa viitataan

Kuluttajansuojalaki (Zakon za zashtita na potrebitelite, jäljempänä ZZP) – 143 §;
lisäsäännökset (Dopalnitelni razporedbin) 13 §

Siviiliprosessilaki (Grazhdanski protsesualen kodeks, jäljempänä GPK) 5–13 § ja
236 §

Laki normatiivisista säädöksistä (Zakon za normativnite aktove, jäljempänä ZNA)
– 46 §

Sopimusvelvoitteista ja sopimuksista annettu laki (Zakon za zadalzheniata i
dogovorite, jäljempänä ZZD):

69 § Jos velvoitteeseen ei sovelleta määräaika, velkoja voi vaatia sen välitöntä
täyttämistä.

84 § Jos velvoitteen täyttämiseksi on asetettu määräaika, velallinen on
laiminlyönyt veloitteensa kyseisen määräajan päätyttyä. --

Jos velvoitteen täyttämiseksi ei ole asetettu määräaika, velallinen on laiminlyönyt
veloitteensa saatuaan velkojalta maksukehotuksen.

111 § Vanhentumisaika on kolme vuotta, kun kyseessä on

--

b) (muutettu – Darzhaven vestnik [Valtion virallinen lehti] nro 12/1993)
vahingonkorvausvaatimus tai sopimussakko sopimuksen täyttämättä jättämisestä

c) vuokraa, korkoa ja muita toistuvia maksuja koskeva vaatimus.

114 § Vanhentumisaika alkaa kulua siitä päivästä, jona saatavasta tulee
perimiskelpoinen.

Jos on sovittu, että saatavasta tulee perimiskelpoinen vasta maksukehotuksen
jälkeen, vanhentumisaika alkaa kulua siitä päivästä, jona velvoite syntyi.

119 § Kun pääsaatava raukeaa, myös siitä johtuvat liitännäiset saatavat raukeavat,
vaikka ne eivät vielä olisikaan vanhentuneet.

Burgasin kaupungin vesilaitoksen kuluttajille tarjoamia vesi- ja jätevesipalveluja
koskevat yleiset sopimusehdot:

7 § Vesilaitoksella on oikeus

1. saada suoritetuista vesi- ja jätevesipalveluista maksettavat määrät kuluttajalta
määräajassa

31 § (1) Vesilaitos laatii laskut kuukausittain, ellei muusta laskutusjaksosta ole nimenomaisesti sovittu.

(2) Kuluttajat ovat velvollisia maksamaan käyttämistään vesi- ja jätevesipalveluista maksettavat määrät 30 päivän kuluessa laskun päiväyksestä.

42 § Jos kuluttaja maksaa käyttämänsä palvelut myöhässä, hän on velvollinen maksamaan vesilaitokselle korvausta [ZZD:n] 86 §:n 1 momentin mukaisen lakisääteisen koron suuruisena ensimmäisestä täytäntöönpanokelpoisuuden alkamista seuraavasta päivästä lukien siihen päivään saakka, jona maksettava summa on saapunut vesilaitoksen tilille.

Sofiyski gradski sadin (Sofian kaupungin tuomioistuin, Bulgaria) 11.4.2022 antama tuomio nro 801 siviiliasianssa nro 6686/2021;

Rayonen sad Plovdivin (Plovdivin piirituomioistuin, Bulgaria) 28.2.2019 antama tuomio nro 806 siviiliasianssa nro 6360/2018;

Okrazhen sad Varnan (Varnan maakunnallinen tuomioistuin, Bulgaria) 16.4.2020 antama tuomio nro 293 kauppaoikeudellisessa valitusasiassa nro 125/2020;

Okrazhen sad Burgasin (Burgasin maakunnallinen tuomioistuin, Bulgaria) 15.8.2022 antama tuomio nro 849 kauppaoikeudellisessa valitusasiassa nro 857/2022.

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Siviilioikeudenkäynti Rayonen sad Burgasissa (Burgasin piirituomioistuin) aloitettiin sellaisen Vodosnabdyavane i kanalizatsia EAD:n (vesilaitos, joka on yhtiömuodoltaan Ednolichno aktsionerno druzhestvo [yhden osakkaan osakeyhtiö]) ED:tä vastaan nostaman kanteen johdosta, jossa vaaditaan toteamaan asianosaisten välisten oikeussuhteiden perusteella, että vastaajan on maksettava kantajalle GPK:n 415 §:n 1 momentin 2 kohdan, luettuna yhdessä GPK:n 422 §:n ja ZZD:n 79 §:n ja 86 §:n 1 momentin kanssa, nojalla seuraavat summat: 693,56 BGN, joka on Burgasin kaupungissa sijaitsevaan kulutuspisteeseen toimitetusta, johdetusta ja käsitellystä vedestä maksettava summa laskutuskausilla 17.3.2020–12.5.2023 ja 25.8.2021–25.5.2023, lisättyinä lakisääteisellä viivästyskorolla mainitulle pääomalle alkaen kanteen nostamisajankohdasta eli 27.10.2023, siihen asti kunnes velka on kokonaan maksettu, sekä 81,30 BGN, joka on korvausta maksuviivästyksestä ajalla 25.9.2021–24.10.2023.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 2 Kantaja vaatii, että vastaaja on määriteltävä asiassa kyseessä olevalle kiinteistölle toimitettujen vesi- ja jätevesipalvelujen kuluttajaksi kantajan yleisten sopimusehtojen mukaisesti. Kantajan mukaan vastaaja kulutti kyseessä olevana

ajanjaksona kyseessä olevassa kulutuspaikassa kantajan toimittamaa, johtamaa ja käsittelemää vettä, josta kyseiset laskut on laadittu, eikä vastaaja ole suorittanut laskuihin perustuvia maksuvelvoitteitaan 30 päivän kuluessa kyseisen laskun päiväyksestä yleisten sopimusehtojen 3[1] §:n 2 momentin mukaisesti. Vastaajan laiminlyönnin vuoksi vastaaja on velvollinen maksamaan viivästyskorvausta alkaen siitä päivästä, jona kyseinen lasku tuli täytäntöönpanokelpoiseksi. Kantaja haki riidanalaisia velvoitteita koskevan maksamismääräyksen, joka annettiin velalliselle tiedoksi GPK:n 47 §:n 5 momentin mukaisesti, ja tuomioistuimen antamien tietojen perusteella hakijalla on oikeudellinen intressi nostaa tämä kanne GPK:n 422 §:n artiklan nojalla.

- 3 Kantaja vaatii kannevaatimustensa hyväksymistä.
- 4 Lisäksi se vaatii oikeudenkäyntikulujensa korvaamista.
- 5 Vastaaja on toimittanut GPK:n 131 §:n 1 momentin mukaisessa lakisääteisessä määräajassa vastineen, jossa hän väittää, että esitetyt kannevaatimukset ovat perusteettomia. Vastaaja riitauttaa kantajan väitteen siitä, että vastaaja on kiinteistön omistaja tai vesi- ja jätevesipalvelujen kuluttaja. Vastaaja riitauttaa myös kantajan väitteen, joka koskee kulutusta kiinteistöllä ja saatavien määrää. Vastaaja väittää, että saatavien kolmen vuoden vanhentumisaika on umpeutunut. Myös korkovaatimus on riitautettu.
- 6 Vastaaja vaatii, että esitetyt kannevaatimukset hylätään.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 7 Käsiteltävä asia on pantu vireille kanteella, jonka vesilaitos on nostanut sellaista luonnollista henkilöä vastaan, joka on Euroopan unionin jäsenvaltion eli Bulgarian tasavallan kansalainen. On riidatonta, että vastaaja on vedentoimitussopimuksen osapuolena olevana luonnollisena henkilönä sekä unionin että Bulgarian lainsäädännön kaikkien määritelmien mukaan ”kuluttaja”. On väitetty, että vastaaja on hankkinut omistusoikeuden Bulgariassa sijaitsevaan asuinhuoneistoon ja että hän on sen osalta velvollinen maksamaan kulutetun veden määrästä vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen mukaisesti, mutta hän ei ole suorittanut maksua tietyltä ajanjaksolta. Tämän perusteella kantaja vaatii maksamaan korvausta toimitetun vesimäärän arvosta ja viivästyskorvausta lakisääteisen koron (viivästyskorke) suuruisena.
- 8 Ensin on selvennettävä Bulgarian tasavallan kansalliselle lainsäädännölle ominaista terminologiaa. ZZD:ssä tehdään selvä ero saatavan perimiskelpoisuuden ja maksuvelvoitteen täytäntöönpanokelpoisuuden tai velallisen viivästymisen välillä. Saatavan (tai maksuvelvoitteen) perimiskelpoisuus tarkoittaa velkojan abstraktia mahdollisuutta saatavan perimiseen. Jos velvoitteeseen sovelletaan määräaika eli jos osapuolet ovat sopineet määräajasta, jonka päätyttyä velvoite on täytettävä, saatavasta tulee perimiskelpoinen määräajan päättyessä ja vanhentumisaika alkaa kulua kyseisestä ajankohdasta. Jos velvoitteeseen ei

sovelleta määräaikaa eli jos osapuolet eivät ole sopineet määräajasta, jonka päätyttyä velvoite on täytettävä, saatavasta tulee perimiskelpoinen tai se alkaa vanheta, kun velvoite syntyy, kuten ZZD:n 114 §:n 2 momentista ilmenee. Täytäntöönpanokelpoisuudella viitataan ajankohtaan, jonka jälkeen velallisen suoritus on myöhässä ja velkoja voi vaatia saatavansa täytäntöönpanoa. Jos velvoitteeseen sovelletaan määräaikaa, se on täytäntöönpanokelpoinen määräajan päättyessä, minkä jälkeen velallinen syyllistyy viivästyksen (kun kyse on velvoitteista, joihin sovelletaan määräaikaa, perimiskelpoisuuden ja täytäntöönpanokelpoisuuden tai viivästyksen ajankohta on sama – ne syntyvät osapuolten sopiman määräajan päättyessä). Jos velvoitteeseen ei sovelleta määräaikaa, velvoitteesta tulee täytäntöönpanokelpoinen ja velallinen syyllistyy viivästyksen vasta, kun velkoja on ZZD:n 84 §:n 2 momentin mukaisesti nimenomaisesti esittänyt velalliselle maksukehotuksen (toisin sanoen, kun kyse on velvoitteista, joihin ei sovelleta määräaikaa, ne tulevat perimiskelpoisiksi, kun velvoite syntyy, ja maksu on viivästynyt, kun velallinen saa sitä koskevan maksukehotuksen). Täytäntöönpanokelpoisuuden ja viivästymisen merkitys liittyy siihen, että niiden syntymisen jälkeen velalliselta peritään viivästyskorkoa viivästymistä seuraavasta päivästä alkaen siihen saakka, kunnes velvoite on maksettu kokonaan viivästyskorkoineen.

- 9 Tuomioistuimen seuraavan vaiheen tehtäviin liittyy tiettyjä vaikeuksia, jotka asiaa käsittelevän kokoonpanon näkemyksen mukaan vaarantavat tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuuden unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvalla alalla eli tässä kuluttajansuojan alalla. Burgasin kaupungin vesilaitoksen kuluttajille tarjoamia vesi- ja jätevesipalveluja koskevien yleisten sopimusehtojen 31 §:n 1 momentin mukaan vesilaitos laatii laskun kuukausittain, ellei muusta laskutusjaksosta ole nimenomaisesti sovittu. Yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentissa vahvistetaan kuitenkin, että kuluttajan on maksettava käyttämistään vesi- ja jätevesipalveluista maksettavaksi kuuluvat määrät 30 päivän kuluessa laskun päiväyksestä. Vesilaitosten saatavien perimiskelpoisuutta ja täytäntöönpanokelpoisuutta säännellään vesilaitosten yleisissä sopimusehdoissa yhdenmukaisesti kaikissa Bulgarian tasavallan kaupungeissa – Sofiassa, Plovdivissa, Varnassa, Burgasissa jne. Näin ollen, jos kuluttaja vetoaa siihen, että vesilaitoksen tuottamia palveluja koskevat saatavat ovat vanhentuneet, kansalliset tuomioistuimet toimivat yhdenmukaisesti noudattaen seuraavaa lähestymistapaa: Huomioon otettavia seikkoja ovat ZZD:n 114 §, jonka mukaan vanhentumisaika alkaa kulua siitä päivästä, jona saatavasta tulee perimiskelpoinen, sekä se, että jos osapuolet ovat sopineet maksulle määräajan, saatavasta tulee perimiskelpoinen kyseisen määräajan päättyessä. Nyt tarkasteltavassa tapauksessa määräajasta on sovittu, koska vesilaitosten yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentin mukaan saatavat käytetyistä palveluista on maksettava 30 päivän kuluessa laskun päiväyksestä. Kansalliset tuomioistuimet ottavat siten huomioon vesilaitoksen laatiman laskun ja sen päiväyksestä laskettavan 30 päivän määräajan kulumisen, kun ne arvioivat, onko elinkeinonharjoittajan maksusaatava vanhentunut kokonaan tai osittain. Mikään ei lähtökohtaisesti estä osapuolia sopimasta keskenään tekemästään sopimuksesta johtuvien maksuvelvoitteiden maksamisen määräajasta, myös yleisissä sopimusehdoissa. Jos tällaisesta määräajasta on

sovittu, saatavasta tulee perimiskelpoinen tai vanhentumisaika alkaa kulua sovittun määräajan päättyessä. Ongelma, jonka vuoksi kuluttajat joutuvat tässä tapauksessa eriarvoiseen asemaan, on se, että vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen mukaan tämä määräaika alkaa laskun päiväyksestä. Elinkeinonharjoittajan saatavan perimiskelpoisuuden ja vanhentumisajan kannalta merkityksellinen ajankohta on siten laskun laatiminen, josta alkaa 30 päivän määräaika, jonka päätyttyä vanhentumisaika alkaa kulua. Tämä merkitsee sitä, että vanhentumisajan alkaminen on tosiasiaa riippuvainen elinkeinonharjoittajan menettelystä, mikä on kuluttajan kannalta rasite, sillä on mahdollista ja tavallista, että elinkeinonharjoittaja ei laadi kuukausittaista laskua silloin, kun vastaava kuukausittainen velvoite syntyy, kuten Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 1 momentin a kohdassa määrätään, vaan paljon myöhempänä ajankohtana, ja lykkää näin tosiasiallisesti saataviensa vanhentumisaikaa. Asiaa käsittelevän kokoonpanon mukaan tämä herättää epäilyjä Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentissa olevan ehdon mahdollisesta kohtuuttomuudesta, koska se sallii elinkeinonharjoittajan määrittää yksipuolisesti saataviensa perimiskelpoisuuden ja näin ollen saatavien vanhentumisaikojen alkamisen kuluttajan vahingoksi. Tämän vuoksi on tarpeen pyytää Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintaa siitä, onko Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentti mahdollisesti kohtuuton ja onko se kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan ja kyseisen direktiivin 3 artiklaa koskevassa liitteessä olevan 1 kohdan b alakohdan vastainen, koska Burgasin vesilaitos rikkoo säännöllisesti yleisten sopimusehtojensa 31 §:n 1 momentin mukaista velvoitetta laatia lasku kuukausittain ja loukkaa näin kuluttajan tätä velvoitetta vastaavaa oikeutta saada jokaiselta kuukaudelta erillinen lasku kulutuksesta. Kuten Burgasin vesilaitoksen esittämästä vaatimuksesta ja asiassa esitetyistä laskuista käy ilmi, 25.8.2021–25.5.2023 laaditut laskut koskevat nyt tarkasteltavassa tapauksessa vuoden 2020 alussa syntyneitä maksuvelvoitteita, eli laskut laadittiin selvästi maksuvelvoitteiden syntymisen jälkeen (maksuvelvoite syntyy kuukausittain vedenkulutuksen perusteella).

- 10 Toinen Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentista johtuva ongelma liittyy siihen, että lykkäämällä pääsaataviensa vanhentumisaikaa elinkeinonharjoittaja lykkää myös niistä johtuvien viivästyskorkosaatavien vanhentumisaikaa, sillä ZZD:n 119 §:n mukaan pääsaatavan raukeaminen johtaa siitä johtuvien liitännäisten saatavien raukeamiseen, vaikka nämä eivät olisi vielä vanhentuneet. Näin ollen pääsaatavien aikaisempi raukeaminen aiheuttaisi myös viivästyskorkosaatavien raukeamisen. Jos bulgarialaiset tuomioistuimet hyväksyvät tällä hetkellä kuitenkin sen, että myös vanhentuneille pääsaataville on maksettava viivästyskorkoa, Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentti osoittautuisi kohtuuttomaksi ehdoksi.
- 11 Kolmas Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentista johtuva ongelma liittyy siihen, että tällä hetkellä vesilaitokset ja tuomioistuimet soveltavat tätä ehtoa sen mahdollisesta kohtuuttomuudesta huolimatta ja katsovat, että kuluttajan maksettavana oleviin vesi- ja jätevesipalvelujen

maksuvelvoitteisiin sovelletaan määräaika, eli sovitun määräajan umpeuduttua kuluttajan maksu viivästyy automaattisesti, jolloin velkoja voi vaatia viivästyskorkoa velkapääomalle siihen saakka, kunnes velka on kokonaan maksettu, ja tuomioistuin hyväksyy tämän viivästyskoron. Viimeksi mainittu lisää merkittävästi kuluttajan taloudellista rasitetta, koska jos Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momenttiin sisältyvän ehdon (jossa määrätään maksumääräajasta elinkeinonharjoittajan laatiman laskun perusteella) kohtuuttomuus otetaan huomioon ja sitä pidetään pätemättömänä sopimuksen tekemispäivästä alkaen, päävelvoitteeseen ei sovelletaisi ZZD:n 84 §:n 2 momentin mukaan määräaika, ja velalliselle olisi lähetettävä maksukehotus. Koska velalliselle ei koskaan lähetetty maksukehotusta, vesilaitoksen esittämät viivästyskoron maksamista koskevat vaatimukset olisivat perusteettomia, koska maksukehotuksen puuttuessa kuluttajan maksut eivät ole viivästyneet. Asioissa ei toistaiseksi ole esitetty todisteita vesilaitoksen kuluttajille lähettämistä maksukehotuksista, mutta siitä huolimatta tuomioistuimet hyväksyvät vaaditut viivästyskorot, sillä ne katsovat, että maksuvelvoitteeseen sovelletaan määräaika Burgasin vesilaitoksen yleisten sopimusehtojen 31 §:n 2 momentin mukaisesti ja että kuluttajan maksu on viivästynyt määräajan päättyessä.

- 12 Edellä esitetyistä syistä Rayonen sad Burgas katsoo, että riita-asian asianmukainen ratkaiseminen ja muiden menettelytoimien asianmukainen suorittaminen edellyttävät unionin oikeuden asiaa koskevien säännösten tulkintaa.